

J Ø R G E N
B R E K K E

U S P Á V A N K A

Od autora úspešnej detektívky V ľudskej
koži, druhý prípad inšpektora Singakera

premedia

premedia

JØRGEN BREKKE

USPÁVANKA

Z nórskeho preložila Zuzana Demjánová

premedia

Edícia LABYRINT, 27. zväzok

Ďakujeme Vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.

Kniha, ktorú držíte v rukách,
vyšla aj vďaka nášmu spojeniu s

Jørgen Brekke:
USPÁVANKA

Prvé vydanie, www.premedia.sk

Drømmeløs © Jørgen Brekke, 2012
Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS, 2012
All rights reserved
Slovak edition © Premedia Group, s.r.o.
Cover design © Dodo Dobrik
Translation © Zuzana Demjánová, 2017
ISBN 978-80-8159-497-7

Edičná poznámka

Jon Blund je postava z nórskeho rozprávok. Večer uspáva ľudí, najmä deti. Opisuje sa ako mužiček, ktorý prichádza večer k tým, čo si líhajú spať, a nasype im do očí piesok alebo zázračný prášok, aby zavreli oči a snívajú sa im pekné sny.

Jon Blund (Driemajúci Jon) bol známy predovšetkým v Nórsku a Švédsku, v Dánsku mu hovorili Ole Lukøje (Ole Zavriočko) – nájdeme ho aj v Andersenových rozprávkach. Anglická variácia mužička, ktorý prináša spánok a sny, sa volá Sandman, v nemecky hovoriacich krajinách mu hovoria Sandmännchen.

Pre Carla, za všetky piesne

*Spi sladko, spi tíško, chlapček malý,
máš ešte dost času, spi a mlč,
nech ešte nevidíš, koľko zla sme svetu vliali,
a nepocítiš na jazyku jeho žľč.
Náš svet je ostrov, bolesť, žiaľ
Len nadýchnuť sa a umrieť, to najlepšie je
– a stať sa opäť zemou, ktorú vietor neodvial.*

CARL MICHAEL BELLMAN

PROLÓG

Po čepeli balansovala mucha, krídla mala pritisnuté k telu. Ako to len robí?

Ak by sekeru otočil a zaťal ju do klátu, rozsekol by ju vo dvoje. Keby ostala sedieť na čepeli, samozrejme. Ale to muchy nikdy nerobili. Neostávali sedieť. Nie tak, ako sedel on. Pred klavírom, deň čo deň, s otcom za chrbtom. Otec držal v ruke paličku, ktorú dostal od dirigenta slávnejšieho než on. Potili sa mu z nej prsty.

Často hrávam falošne, lebo nemám v prstoch hudbu tak ako on, napadlo chlapcovi.

Rád si čítaval noty. Videl v nich obrázky a postavy, tajomstvá napísané v reči, ktorej len trochu rozumel. Dával si pozor, aby ho otec pri čítaní nikdy nepristihol. To by len živilo jeho sny, dodávalo by mu to nádej a potom by bol ešte krutejší.

Prsty. Sekera. Mucha.

Fúkol jej do krídeliek a ona vyletela k stropu. Potom sekeru otočil. Roztiahol prsty. V medzerách medzi nimi videl záseky. Na nerovnom kláte mal položenú pravú ruku. Bol ľavák a nechcel prísť o prsty, ktoré bude potrebovať. Preto sa rozhodol pre malíček a prstenník na pravej ruke. Boli najmenej dôležité. Podstatné bolo, aby trafil. Nemohol seknúť príliš vysoko, ani príliš nízko. Ak si odtne len malý kúsok, nebude to stačiť. Sústredil sa.

Sekera zasvišťala vzduchom a zasiahla prsty pod stredným článkom. Najprv si uvedomil zvuk, až potom bolesť. Bolo to ako chrúmanie, prsty zachrúмали ako mrkva pod čepeľou maminho noža. Potom nasledoval nemý film. Oba prsty odleteli oblúkom od klátu a spadli na vlhkú podlahu garáže. Odskočili ako z gummy a ostali tam ležať. Až vtedy si uvedomil žeravé teplo sálajúce z ruky.

Zvonka začul otca.

„Keď prestaneš vymýšľať a konečne sa to pokúsiš zahrať, ako sa má, tak sa môžeš vrátiť do domu.“

Dvere na garáži sa otvorili.

Otec stál a zíval naňho. Najprv mu tvár zmeravela, vyzerala ako busta. Potom skríkol.

Otec pochopil.

Po výkriku nasledovalo ticho, vysoký muž stratil vedomie. Chlapec však pokojne stál a počúval, ako kvapky dopadajú na zem. Rytmicky ako údery do klávesov. Konečne z jeho prstov vychádzala hudba.

Prsty. Kvapky krvi. Podlaha.

Konečne sa tie strašné hodiny za klavírom skončili.

PRVÁ ČASŤ

KAPITOLA 1

Štokholm, 1767

Christian Wingmark skĺzol pohľadom z kociek, ktoré mal na dlani, na muchu na hodinárovom čele. Liezla do kruhu, pomaly a proti smeru hodinových ručičiek. Medzi nimi sa vršili mince. Stosedem toliarov a nejaké drobné k tomu. Znamenali všetko. Keď hodí tromi kockami viac než deväť, bude hrnček s peniazmi jeho. Len hráčsky stolík dokázal poskytnúť trubadúrovi a divokej duši, ako bol on, vyhladky na lepší život. Bol podliak, skazený muž.

Okolo stolíka bolo viac hráčov, no on sa sústredil na dvorného hodinára, ktorý mal už svoje najlepšie roky za sebou. Jean Fredman sa tváril skleslo, akoby sa už vopred vzdával. Kedysi zodpovedal za hodiny na štokholmskom dóme Sv. Mikuláša, za čas v hlavnom meste kráľovstva. Vtedy ho považovali za čestného, poriadneho muža. Boli by mohli o ňom spievať piesne. Kto však o ňom bude spievať teraz? Wingmark nevedel, či ho zrazila na kolená strata dielne, hráčska vášeň či neuhasiteľný smäd, ale všetok jeho um a slová zmizli, už ani len nevedel, koľko je hodín. Pri hráčskom stole ho držali zväčša iba pomätené predstavy, jeho ruky si tak privykli dvíhať pohárik, že už ani vlastne nevedeli nič iné robiť.

O hrnček s peniazmi hrali teraz už len oni dvaja. Hodinár, ktorému už mával Cháron od rozbúrenej rieky a mladý trubadúr, ktorý asi objavil svoju múzu.

„Včera som napísal pieseň, vďaka ktorej jedného dňa zbohatnem a preslávim sa,“ vyhlásil a všimol si, že ruky sa mu prestali triasť. „Potrebujem len tento hrnček. Toliare pokrývajú náklady na tlač a ešte mi aj niečo ostane.“

Celá krčma stíchla. Vo vzduchu bolo cítiť obavy a očakávanie.

„Už drž hubu a hoď tie prekliate kocky!“ vykričkol mladík, ktorý stál pri stole.

V krčme Zlatý mier nebolo ešte nikdy predtým v banku toľko toliarov, okolo hráčov sa zbiehali hostia, boli zvedaví, ako sa hra skončí.

„Nie, nech nám povie viac o tej svojej piesni,“ zahučal ktosi hrubým hlasom.

Patril krčmárovi, hudobne nadanému chlapovi s červeným nosom, ktorý vedel hrať na lesnom rohu, flaute, lýre, hoboji, fagote, klarinete, husliach a harfe. Bol to šikovný podfukár a navyše ešte stíhal viesť krčmu. Sedel pri stole a z hry vypadol pred niekoľkými kolami.

Wingmark sa naňho pozrel, zotrel si rukou pot z čela a utrel si ju do nohavíc.

„Ak skutočne napísali pieseň, ktorá by dokázala priniesť takému naničhodníkovi, ako sú oni, česť a slávu, tak ju potom chceme počuť,“ vyzval ho krčmár a oči sa mu nebezpečne zablykli. Všetci, dokonca aj pomätený hodinár, sa nahlas rozosmiali. Neverili mu. Ale na tom mu až tak nezáležalo. Jedného dňa zistia, kto je.

Wingmark mlčal, čakal, kým sa neupokojí. Potom povedal:

„Dnes večer nech radšej za mňa hovoria len kocky.“ Uprel pohľad na úbohého Fredmana, ktorému okamžite zamrzol úsmev na perách.

„Dobrá odpoveď, nuž teda hádž,“ vyzval ho veselý krčmár.

Srdce sa mu zastavilo. Upieral pohľad na kocky, na to, ako sa mu prevaľujú v spotenej dlani. Zamlaskal jazykom, nohami podupkával do taktu akejsi tajomnej neznámej melódie a odpil si posledný dúšok z pohárika. Čas zastal. Akoby ho Fredman nasal do svojej horúčkou zvieranej hrude. Wingmark pohol rukou. Zodvihol ju nad stôl, držal ju vo vzduchu. Všetci diváci sa naklonili dopredu, akoby sa usilovali zahliadnuť, koľko hodí, ešte predtým, ako kocky vrhne. Potom spravil rukou oblúk. Kocky mu vypadli z hrste a jemu sa zdalo, akoby na stôl hodil aj čosi zo seba. Pozeral sa len na jednu jedinú kocku z troch, ktoré hodil. Na tú, ktorá sa ako posledná ustálila. Chvíľu sa knísala na hrane medzi jednotkou a päťkou, napokon dopadla na jednotku.

Zavrel oči a uvažoval. Musím mať na dvoch zvyšných kockách, na ktoré som sa ešte neodvážil pozrieť, prinajmenšom deväť. Podarí sa mi

to? Potom otvoril oči a pozrel sa Fredmanovi do tváre. Wingmark si uvedomil, že hodinár už videl, koľko hodil. Hľadel do očí porazeného muža. Sklopil pohľad. Na stole ležali tri kocky. Na jednej bola jednotka. Ostatné dve dopadli na päťky. V tej chvíli sa jeho telo nachýlilo dopredu a on sa buchol čelom do stola. Hlavu mu zaplnila nová čarovná melódia.

Zmätene vstal a zodvihol ruky.

V krčme sa rozľahlo zdržanlivé zajasanie. Uvedomil si, že väčšina prítomných držala palce hodinárovi. Ale bolo to dôležité? Jeho opantanie to nezmenšilo. Dnes večer ich môže všetkých pozvať na pohárik. Zajtra zájde za tlačiarom.

Od dverí sa ozval krik a všetci sa otočili. Objavil sa v nich obrovský muž – mal vyše troch laktov. Bol oblečený ako pán a Wingmark vedel, že ním aj je.

Pred dvomi dňami napísal pieseň pre najstaršiu dcéru pána Erika. Chystala sa vydávať. Odmenu využil na to, aby zaplatil miesto pri hráčskom stole. On jediný teraz chápal, prečo stojí vo dverách Zlatého mieru rozzúrený muž. Šlo o najvernejšieho panoša pána Erika. Pieseň zrejme neulahodila pánovmu vkusu. Wingmark sa tentoraz dal uniesť tvorivosťou. Akýsi verš zrejme šľachtica rozčúlil. Pričinilo sa o to prirovnanie Erikovej dcéry k Afrodite? Alebo opovážlivé paródie na biblické príbehy, ktoré votkal do textu a na ktoré bol taký hrdý?

„Kde je ten prekliaty podvodník?“ zvriskol chlap stojaci vo dverách.

Všetci ustúpili bokom, akoby inštinktívne pochopili, že mu ide o Wingmarka. Vyhral najviac toliarov v dejinách Zlatého mieru a nik neodíde s takouto výhrou bez trestu.

Desiatimi rýchlymi krokmi bol vysoký muž pri stole.

„Tak tu sedia oni, čo sa nazývajú básnikom. V skutočnosti sú však len šarlatánom. Dokážu len urážať, čo je dobré a vznešené.“ Pekne oblečený muž sa naňho s pohrdaním zahľadel. „Prečo však na nich márnim slová?“

Až teraz si Wingmark všimol, že panoš drží v ruke kord. Z puzdra na opasku vytiahol ešte jeden a hodil ho na stôl. Strieborniaky a medenáky sa rozleteli na všetky strany.

Wingmark civel ako pobosorovaný na zbraň a peniaze, ktorými by sa mohol vykúpiť z dlhov a nešťastia. Ale ako sa vykúpi z úzkych, do ktorých sa teraz dostal?

„Zoberú si kord alebo nezoberú! Je mi to jedno. Tak či onak ich pripravím o život ako úbohého červa.“

Wingmark sa chopil kordu.

„Azda majú pravdu,“ vyhlásil. „Tá pieseň nepatrila k mojim najvydarenejším. Ale predpokladám, že urodzený pán budú chcieť vybaviť túto záležitosť vonku.“ Ukázal na dvere.

„Nuž teda dobre. Mne je jedno, odkiaľ sa vydajú na cestu do pekla.“ Kývol Wingmarkovi, aby šiel pred ním.

Trubadúr na okamih zvažoval, či by sa mu nepodarilo vopchať si čo i len niekoľko mincí do vrecka bez toho, aby to jeho protivník videl, ale rýchlo pochopil, že na peniaze musí zabudnúť. Musí si zachrániť holý život.

Pomaly vyšiel z krčmy s cudzím kordom v ruke. Za ním kráčal Erikov panoš nasledovaný hosťami zo Zlatého mieru. Na ulici Östterlånggatan sa protivníkovi uklonil a zaujal postoj, zatiaľ čo sa obzeral. Vtom hodil kord na zem, otočil sa chrbtom k panošovi, stiahol si nohavice, predklonil sa a otrčil mu svoj holý zadok.

„Tu majú môj úprimný názor na dcéru pána Erika, posielam mu vrúcne pozdravy,“ povedal a opäť sa obrátil k panošovi.

Vysokého chlapa jeho gesto na okamih omráčilo. Len naňho zísal. A potom zodvihol kord.

Wingmark mu ukázal dlhý nos. Počul, ako sa ľudia navôkol začínajú smiať. Už predtým si vyhlíadal štrbinu, ktorou sa dalo uniknúť. Teraz sa k nej vrhol, pretisol sa pomedzi divákov a začal utekať. Spravil len dva kroky, keď sa potkol o uvoľnenú dlažobnú kocku a spadol. Pozviechal sa však na nohy skôr, než ho niekto stihol zastaviť. Teraz sa už naozaj rozbehol. Nik ho viac nemohol dobehnúť. Posledné, čo v Štokholme spravil, bolo, že prevrátil stôl s jablkami na ulicami Prästgatan predtým, ako zašiel do biednej komôrky, ktorú si prenajímал, a vzal z nej lutnu, zápisník a trochu našetrených peňazí.

Potom zmizol zo Štokholmu nadobro. Uvedomoval si, čo vykonal. Pána Erika, jeho dcéru a ani jeho lokaja nik neuráža beztrestne. Ak by do mesta čo i len vkročil, bol by s ním amen.

Natrafil na cestu, ktorú ľudia natoľko nevyužívali. Viedla smerom na severozápad, preč od mesta. Len párkrát sa otočil a zahľadel sa

na Štokholm rozprestierajúci sa na ostrovoch. Bolo to pekné mesto, plné snov a piesní. Jeho uličky vyzerali, akoby boli stvorené na to, aby v nich ľudia počas dlhých severských letných nocí tancovali. V zime však boli studené a zasnežené. Strávil tu svoje najlepšie a najhoršie roky. Videl, ako sa mladosť vytráca. Napriek biede, pletkám so ženami a opilstvu si pamätal, že jeho skutočné meno nie je Christian Wingmark a vedel aj, že na svojej prvej lutne sa naučil hrať v inom meste, v inej krajine, v krajine, kde bol kedysi šťastný.

Keď viac za sebou mesto nevidel a obklopil ho les, robili mu spoločnosť len mračná nespočetných múch. V tú jar sa vyrojili privčasy. Ľudia tvrdili, že dôvodom sú nezvyčajne teplé noci. Ale jeho muchy netrápili. Počúval ich bzukot a predstavoval si, že je to melódia.

Začal skladat ďalšiu pieseň.